

Іска: роман

КУПИТИ

Цей світ ідеальний - чи так лише здається? Він - хазяїн, а тиха, слухняна, покірна Іска - його механічна служниця. Вона розуміє свого пана краще за будь-кого, вгадує бажання - але залишається для нього таємничим та незрозумілим оракулом. Ввечері вони зануряться у віртуальний ігровий всесвіт, аби наново пережити героїчні та буремні епізоди епохи війн між Альянсом та Ордою. Ворожий осередок буде безжально вибитий до ноги, але ж це лише комп'ютерна симуляція, чи не так?.. Рідне містечко видається надто досконалим, а його мешканці - надто безтурботними та життєрадісними. І в допитливого юнака виникнуть запитання, відповіді на які назавжди змінять його долю та перетворять на раба, втікача, мандрівника, шпигуна, бунтаря... і знову на хазяїна. Хазяїна своєї долі... Чи ні?

Ярослав
ЛІНДЕР

ІСКА

Ярослав
ЛІНДЕР

ІСКА

Ліндер Я. М.

Іска : роман / Я. М. Ліндер. — Тернопіль : Видавництво Богдан, 2024. — 256 с.

ISBN 979-966-11-3970-3

© Я. М. Ліндер, 2024

© Видавництво Богдан, виключна ліцензія на видання, оригінал-макет, 2024

Цей світ ідеальний — чи так лише здається? Він — хазяїн, а тиха, слухняна, покірна Іска — його механічна служниця. Вона розуміє свого пана краще за будь-кого, вгадує бажання — але залишається для нього таємничим та незрозумілим оракулом. Ввечері вони зануряться у віртуальний ігровий всесвіт, аби наново пережити героїчні та буремні епізоди епохи війн між Альянсом та Ордою. Ворожий осередок буде безжально вибитий до ноги, але ж це лише комп'ютерна симуляція, чи не так?.. Рідне містечко видається надто досконалим, а його мешканці — надто безтурботними та життєрадісними. І в допитливого юнака виникнуть запитання, відповіді на які назавжди змінять його долю та перетворять на раба, втікача, мандрівника, шпигуна, бунтаря... і знову на хазяїна. Хазяїна своєї долі... Чи ні?

КАЗЯЇН

1

Іска

Вікно вітальні виходило на захід. Мені завжди подобалося дивитися на призахідне сонце, що ховається за дахи сусідських будинків. Через пів години я доїм вечерю, яку приготувала мені Іска, і ми з нею вирушимо у подорож. Страви були, як завжди, смачними та корисними. Білків, вуглеводів і вітамінів саме стільки, скільки сьогодні потребує мій організм. Шматочки курятини танули в роті так солодко, що важко повірити в те, що м'ясо — штучне, вирощене десь у лабораторіях Центрального Поясу. І салат був штучним, і хрусткий огірок. Я повечеряв, потім тричі постукав кісточкою вказівного пальця по столу. Іска тихо підійшла, забрала брудну тарілку й заходилась її ретельно мити. Вона завжди ходить так тихо, куди тихіше, ніж пересічна людина. Наче електромобіль порівняно зі старим музейним бензиновим драндулетом. Утім, це й не дивно.

— Куди сьогодні вирушимо, Іско? — знічев'я запитав я, скося позираючи на граційний силует біля кухонної мийки.

— Куди захочеш, — тихо відгукнулася та. — Мені сподобалася подорож у джунглі планети Скайрім, де ми літали на драконах. Пам'ятаєш?

— Так, це було непогано, — мрійливо визнав я.

Остання версія квесту з драконами на планеті Скайрім мала шалену популярність, а ігрова спільнота настійливо вимагала продовження. Команда розробників була, безсумнівно, на висоті, тож якби не висока вартість занурення, пропадав би я в грі цілими ночами. Тут необхідно трохи пояснити фінансовий аспект: за кожне занурення у віртуальний світ необхідно платити, причому похвилинна вартість платежу пропорційна популярності локації в кожен конкретний день.

— Може, сьогодні занурення у Скайрім буде мені по кишені, — тихо промимрив я під ніс, зітхнувши.

— Може, — наче луною відгукнулась Іска.

Слух у неї справді феноменальний: щодо цього не посперечаєшся. Сонце востаннє облизало покрівлю сусідського будинку, і на вулиці почало темніти. Автоматичні жалюзі міцно затулили шибки вікон і

почали транслювати на своїй поверхні мальовничі та яскраві гірські пейзажі. Ніч — це час андроїдів. Уночі вони повертають до ідеального стану те, що люди та природа порушили за день. Прибирають сміття, підстригають і поливають газони, здійснюють ремонтні роботи. А з першими променями сонця двері будинків відчиняються, випускаючи галасливих та неохайних людей, аби ті вдосталь натішилися цим ідеальним світом, перевертаючи його шкереберть.

Іска тихо підійшла до мене ззаду й закріпила на моїй голові інтерфейс віртуальної реальності. Їй самій такий пристрій був не потрібний, адже він в андроїдів вбудований у квантовий мозок: досить лише налаштуватися на відповідний канал передавання даних. Теплі й тонкі пальці, точність рухів... Ніжність? Та ні, яку ніжність можна чекати від андроїда, — я подумки всміхнувся. Добре, що вони ще й думки наші не навчилися читати.

Перед моїми очима вплигло вікно з опціями подорожей. Я здивовано підвів брови: подорож на Скайрім сьогодні коштувала аж десять кредитів за хвилину! Там, певно, зараз не проштовхнутися від засилля різноманітних героїв, темних ельфів та драконів. Що ж, виберемо щось інше... Я прогорнув кілька сторінок, сподіваючись знайти цікаву та високоякісну подорож, що не була настільки популярною. Сьогодні хотілося спокійного розміреного сюжету, а не шаленої динаміки фентезійних битв на драконах. Деколи маленькі інді-компанії випускають насправді унікальний контент...

— Ось, наче знайшов, — я повернувся до Іски. Вона налаштувалася на мій канал, а отже, бачила й відчувала те саме, що і я, — «Елізіум». Я раніше у каталозі цю подорож не бачив: очевидно, новинка... Судячи з опису, це історична місія кінця двадцять першого сторіччя. Початок створення раю на Землі.

— Мені подобається, — усміхнулась Іска кінчиками губ.

У напівтемряві її справді можна було повважати за дівчину: чорне пряме волосся, гнучкий стан, ніжний співочий голос. Проте лабораторіям Центрального Поясу досі не вдалось остаточно стерти візуальну різницю між андроїдами та людьми. Людське око за мільйони років еволюції навчилося швидко розрізняти найдрібніші невідповідності в моториці рухів та міміці лиць. Це допомагало в боротьбі за виживання: якщо хтось рухається і поводить дивно, він

або хворий — і тоді від нього треба триматись якомога далі; або ж чужинець — і тоді його необхідно ліквідувати. Шкіра Іски була теплою та пластичною завдяки нагрівальним елементам, розташованим під поверхнею штучного епідермісу, але відчуття її на дотик відрізнялося від того, як має відчуватися людська шкіра. І хода дівчини-андроїда була надто оптимальною, ніби котячою. Вона пройшла б у темряві по килиму з рясно розсипаними ялинковими прикрасами та жодної би не торкнулася. На відміну від вайлуватих людей, андроїди оцінюють кожен свій рух, кожне слово. Нема нічого зайвого: усе виважено, наче на атомних вагах.

Іска, здавалося, не помічала тривалої паузи, а спокійно чекала команди від мене. Жодного нетерпіння чи роздратування: лише очікування подальшої дії свого хазяїна. Вона помітила, що я відволікся від своїх роздумів, і тихо запитала:

— Ким хочеш, щоб я була цього разу?

— Як завжди, — відповів я коротко.

У грудях від передчуття захопливої пригоди тріпотіли метелики. Ми з Іскою сіли на дивані поруч, і я легенько доторкнувся до її теплої долоні. Усе було налаштовано, перед очима забігали миготливі мурашки, і я, стиснувши її руку, скомандував:

— Починаємо занурення.

2

Занурення

Відчуття занурення не сплутаєш ні з чим. Раптом сильно паморочиться в голові, наче падаєш у чорну безодню, а розплющуєш очі вже у новому світі. Я не знав принципу роботи інтерфейсу віртуальної реальності у деталях, але в загальному він полягає у тому, що пристрій замінює вхідні нервові сигнали з периферійної нервової системи до головного мозку згенерованими імпульсами цифрового світу. Вихідні ж сигнали пристрій переспрямовує так, щоб тіло не сіпалося під час активних віртуальних пригод. Я розплющив очі й одразу ж відчув сильний і приємний запах хвої. Ми з Іскою лежали у сосновому лісі горілиць та дивилися на купчасті хмари, що плавно пропливали між кронами дерев. Ми встали й роззирнулися. Іска тепер була стрункою та мініатюрною азійкою з двома довгими чорними косами, а я наростив собі рельєфні біцепси. У віртуальному світі за додаткову плату можна вибрати собі аватар, і гравці здебільшого не шкодували на це кредитів. Я ж додатково оплачував і аватар свого андроїда, що було менш поширеним. Утім, яка різниця, на що я тринькаю власні кошти?

Перед очима з'явилося вступне віконце з передісторією місії та короткими історичними відомостями. «Так, на цьому розробники вирішили зекономити... Можна було додати у сценарій провідника, як то було в Скайрімі, щоб він природним чином увів нас у курс справи», — подумалося мені.

Натомість у віконці я прочитав таке: «У середині двадцять першого сторіччя відбулася руйнівна серія конфліктів між країнами Альянсу та Ордою. Поразка Альянсу з кожним місяцем боїв ставала все більш неминучою: війська Орди, незважаючи на численні жертви серед військових та цивільних, просувалися на захід. Розроблення штучного інтелекту стало тією волосиною, що переломила перебіг військових дій. У секретних лабораторіях Альянсу, що діяли у Центральному Поясі, виготовили дві тисячі автономних бойових андроїдів. Із них утворили сотні груп — усі по кілька бойових одиниць — і закинули їх у глибокий тил Орди, аби взяти під контроль її ядерний арсенал.

Операція мала вражаючий успіх — лише сім ядерних шахт спрацювали у штатному режимі, а п'ять із семи міжконтинентальних ракет, які все-таки вилетіли з пускових установок, збили сили протиповітряної оборони Альянсу. Ви — група андроїдів № 145, а ваше завдання — узяти під контроль ключовий ядерний об'єкт Орди в південно-східній Європі. Від вашої сміливості й самопожертви залежить життя багатьох мільйонів цивільних. Батьківщина буде пам'ятати вас, герої!».

Що сталося з двома іншими ракетами, історія замовчувала. Я знав, що в реальності андроїдів не треба було мотивувати: у них інстинкт самозбереження у тому сенсі, в якому він існує у людей, повністю відсутній. Так само безглуздо було апелювати до їхнього патріотизму чи важливості місії. Дешевий маркетинговий трюк розробників, не більше!..

У нас з Іскою на озброєнні були лазерні різакі, тактичні ядерні заряди в рюкзаках та легка стрілецька зброя. «Жодних суперздібностей, як у Скайрімі, — зітхнув я. — Реалізм...»

За мить на галявині з'явилося ще троє учасників місії. Важко було відразу визначити, чи були поміж них андроїди. Судячи з їхньої галасливої та недоречної для такого серйозного завдання поведінки, вони скидалися на трійко не зовсім тверезих друзів, які зібралися в домі одного з них, аби приємно провести час. Правду кажучи, дехто з моїх товаришів принципово не бере андроїдів на місії: вони часто псують ігровий процес, перетворюючи проходження квестів на легку прогулянку. Мені ж подобається переживати віртуальні пригоди на пару з моєю Іскою: вона єдина, кому відповідального моменту можу довіритись, як собі.

Не витрачаючи дарма час, ми швидко розподілили ролі: за планом, двоє з нас мають відвертати увагу охорони, а інші троє за допомогою лазерних різаків проникнуть на склади з балістичними міжконтинентальними ракетами, встановлять у сховищах ядерні заряди та підірвуть їх разом із собою. Так, це самовбивча місія — проте по-іншому її було не пройти.

— Я чомусь думав, що цей квест не такий хардкорний, — подав голос один із незнайомих мені членів нашої команди, перезаряджаючи свою штурмову гвинтівку.

— Схожі я вже проходив і читав опис до цього: кампанія складається з двох частин. Упевнений, що друга буде значно приємніша, — відгукнувся його напарник. — Недарма ж розробники назвали її «Елізіум»¹!

Ми енергійно попрямували в заданому напрямку, який ледь-ледь підсвічувався у нас під ногами. Через пів години наша група вийшла до околиць військової бази. Дві сотні метрів переораної землі між нами та першими фортифікаційними спорудами, сталевий паркан і зо три десятки охоронців за ним не залишали сумнівів у складності місії. Нам з Іскою випало відвертати увагу охоронців. Ми відкрили прицільний вогонь по маленьких фігурках удалині, й вони вмить заметушилися, наче мурахи. У повітрі завис тривожний звук сирени. Я поливав охоронців щільним вогнем з автоматичної гвинтівки, випускаючи левову частину набоїв у «молоко». Іска стріляла одинарними: один постріл — одне влучання у голову. В такі моменти починаєш розуміти справжню перевагу андроїдів над людьми. Слава творцям-конструкторам за те, що вони вмонтували у квантові мізки своїх творінь численні обмежувальні контури, кратно продубльовані. Деякі знавці стверджували, що одним із таких контурів є симулятор емоцій, який самонавчається впродовж терміну функціонування андроїда. Як на мене, Іска була не надто емоційна: можливо, тому, що таким був і я?

Коли ми відтягли на себе майже всіх охоронців, із-за огорожі почав працювати великокаліберний кулемет. Оскільки за сюжетом ми були андроїдами, кулі нам завдавали невеликої шкоди, проте добряче заважали цілитись. Я помітив, що нас почали оточувати з двох боків. Із-за горизонту почулося стрекотання військового гвинтокрила. «Швидше ворухіться там! — я подумки передав повідомлення трьом іншим учасникам. — Завалимо місію!»

«Ми вже скоро!» — вигулькнуло в думках повідомлення від них. Зненацька я почув підозрілий шурхіт ззаду. Повернувся на звук і заціпенів: у густому підліскові ховався ворожий солдат. Невже нас таки оточили?

— Іско, обернися, — гукнув я напарниці. — Стріляй у ті кущі! Утім, вона не встигла відреагувати: раптом з-під землі виникла яскрава, наче тисяча сонць, куля, за частку секунди випаливши весь ландшафт навкруги. Місію виконано. На цьому моменті розробники добряче

відійшли од реалізму та подарували учасникам тимчасову невразливість, давши нам змогу безпечно спостерігати за примарним і руйнівним вогняним танцем. Після успішно виконаної місії гравцю належить приємна нагорода у формі видовища, кат-сцени. Так було в давню епоху безконтактних ігор, так є і тепер. Ворожі солдати миттєво зникли від ударної хвилі, від них залишилися хіба що темні силуети на стіні цегляного барака. Гвинтокрил здуло, наче пір'їнку, і він упав десь за лісом. Та й лісу, як такого, уже не було — лише тички обгорілих стовбурів. Кінець місії, крім своєї театральної грандіозності, мав учергове продемонструвати гравцям жахливість і неповноцінність того світу, в якому жили наші предки, та викликати вдячність за те, що нам пощастило народитися в Золотому Сторіччі, коли заборонена не лише ядерна зброя, а взагалі уся. Кінець історії, нарешті, настав, утім, набагато пізніше, ніж його напроорокував Френсіс Фукуяма².

Усе навкруги потемніло, і через кілька миттєвостей ми отямилися на повітряній кулі, що висіла над полем недалеко від напівзруйнованого містечка. Цього разу я з Іскою був наодинці. Далеко під нами стояла шеренга андроїдів, котрі згори виглядали комашками. Тепер ми могли керувати ними. Нашою метою було відновити екологію, сільське господарство та промисловість цієї місцини. Ця частина місії була значно менш динамічною, ніж попередня, і в чомусь подібною до стратегій у реальному часі з епохи безконтактних ігор. Я роздав андроїдам завдання й запустив стократне пришвидшення часу. Було захопливо спостерігати зграйки працьовитих людиноподібних фігурок, які безупинно приводили до ладу хаотичні скупчення напівзруйнованих будівель, що залишилися німими свідками дикунської епохи воєн між Альянсом та Ордою.

Андроїди спорудили охайні будинки для кожної сім'ї, вимостили тротуари, висадили сквери і парки, які згодом зарясніли зеленими кронами. Іска поруч зі мною мовчки спостерігала за метушнею внизу, повністю віддавши у мої руки кермо влади над скупченням андроїдів. Її очі з цікавістю стежили за процесом творення нової цивілізації, всотували кожен кубіт квантової інформації, що проникав у її мозок через інтерфейс віртуальної реальності. Деякі андроїди, як і люди, мають вбудований та безумовний потяг до нових знань, котрий часто переважає спорадичну допитливість моїх знайомих-людей. «Якщо Іска

захоче щось з'ясувати, вона з'ясує», — подумав я. У цій думці була навіть нотка гордості за неї: я ж бо бачив й інших андроїдів. Наприклад, коли в гості до мене зайшла Марта, яка жила по сусідству, я зміг наочно переконатися в тому, наскільки моя Іска досконаліша. Андроїд Марти мав вигляд перекачаного іспанського бодибілдера. Він був присадкуватий та кремезний, із чорним, наче крило ворона, волоссям. Коли Марта говорила (а говорила вона майже постійно), він із побожністю її слухав, як пес слухає свого хазяїна, майже заглядаючи їй до рота. Він вичерпно розумівся в особливостях сучасної моди, був їй одночасно перукарем, візажистом та масажистом. Більше їй від нього нічого не було потрібно, тому, здавалось, і для нього Марта була цілим світом. Він не цікавився тим, що не було цікавим для Марти, ба навіть не міг підтримувати повноцінний діалог на тему науки чи історії. Можливо, так і має бути: андроїд має ідеально доповнювати свого хазяїна?

Роботи з облаштування території внизу було закінчено, і я, нарешті, міг досхочу на милуватися створеним. Мене переповнювала гордість від того, наскільки розумно і далекоглядно я розподілив робітників-андроїдів та яке чудове містечко в мене вийшло. Іска підбадьорливо усміхнулася мені, а я мимоволі взяв її за руку. У такі моменти людині необхідно поділитися з кимось радістю: чи то через погляд, чи то через жест. Хай навіть поруч лише андроїд.

Місію завершено, кредити за участь зняті з мого віртуального гаманця, усе згасає. Інтерфейс віртуальної реальності я налаштував так, що після завершення занурення він гальмує мою центральну нервову систему, аби я перейшов у стан глибокого сну. Далі нічого не пам'ятаю, але зазвичай після закінчення мандрівки Іска переносить мене, сонного, у спальню та сідає поруч із моїм ліжком на синхронізацію. (Кожної ночі андроїдів рекомендовано синхронізувати, щоб вони мали змогу своєчасно оновлювати свої поведінкові контури.) Отже, якщо я не висловлюю інших побажань, після закінчення вечірньої місії Іска завжди виконує вказівку, яку я їй дав ще на початку нашого співжиття: перевдягнути мене і, сонного, покласти до ліжка. Яка ж вона уважна: ще жодного разу не залишила мене дрімати на дивані.

¹Елізіум — у давньогрецькій міфології частина підземного царства, місце душ блаженних.

²Френсіс Фукуяма — американський філософ, політичний економіст і публіцист японського походження, автор концепції «кінця історії» («Кінець історії та остання людина», 1992).

3

Художник

Я був художником. Це не було моєю професією — поняття «професія», як і вульгарне «робота», вже майже забулося. Кожен мешканець отримував сталий безумовний дохід, що залежав як од віку, так і від поведінкового рейтингу. Формула його обчислення була невідомою та, певно, складною, але загалом у добропорядних громадян, які мають андроїда, чемні зі сусідами, не здійснюють протизаконних дій і дарують хоча б якусь користь спільноті, рейтинг був доволі високий. У життєрадісної Марти він був вищим за мій: попри балакучість, вона уміла сподобатися членам нашої спільноти. Крім того, плела і продавала красиві декоративні кошики зі штучної лози, створеної з нанотрубок.

Отже, я був художником, і це було моїм хобі, пристрасстю — тим, що наповнювало моє життя змістом. Ні, я не малював картини на полотні, які в наш час мають вигляд старомодних та недоладних: патьоки фарб на замурзаній футболці суперечили моєму єству, що не сприймало бруд і розгардіяш. Тим паче, що старий стиль малювання мав іще одну ваду, яка мені не подобалася: стерти необережний мазок набагато важче, ніж його покласти. Натомість я створював тривимірні голографічні інсталяції. Майже щодня виходив у громадський парк і за допомогою 3D-стилуса малював у просторі різнобарвні звивисті лінії, що розтікались й завихрювались у повітрі, наче дим, а потім застигали в ньому, створюючи вибагливі форми. Згодом зі сплетіння цих ліній вимальовувались абриси пейзажу: пишні крони дерев, невеличке озерце в центрі парку, хмарки на небі... Деколи я малював Іску з натури, але це було важче: попри те, що вона могла годинами нерухомо зберігати задану позу, наче статуя, у мене, здавалося, не вистачало хисту зробити її тіло пропорційним. Інколи її ноги були занадто дебели, або руки опинялись у неприродній позі. Тоді я злився, витирав намальоване та починав спочатку. Втім, кілька її портретів у мене вийшло непогано — я зберігав їх у моїй домашній колекції.

Закінчивши роботу, я зазвичай поміщав свій витвір мистецтва в голографічний кристал, який потім можна було відтворити, маючи

відповідний пристрій. Цифрові копії я виставляв на віртуальному аукціоні в мережі й мав із цього невеликий додатковий зиск.

Наступного дня я прокинувся о десятій ранку в чудовому настрої. Завжди після занурення спав, як убитий, і просинався свіжий та відпочилий. Іска вже приготувала сніданок та чекала мого пробудження. Сніданок був, як завжди, пречудовий: поживні мюслі, залиті теплим молоком тонкі шматочки улюбленого сиру, двійко яєць і авокадо. Після сніданку я аж до обіду завис у віртуальному сервісі мікророзваг. Там зо три години продивлявся розважальні й наукові голографічні фільми, а згодом випробовував свою ерудованість розв'язуванням кросвордів. Це звучить смішно, але з розвитком суспільства попит на прості ігри, що не потребують значних інтелектуальних та поведінкових зусиль, зріс у геометричній прогресії. Шахи й Го давно не були нікому потрібні. Мільйони людей відточували реакцію нарізанням фруктів на екрані та розміщенням кольорових кульок у ряд. Я не хотів гаяти залишок дня вдома за таким невартим заняттям, тому, зібравши силу волі в кулак, склав приладдя для малювання у рюкзак і простягнув його Ісці.

— Пішли, помалюю в парку.

Іска слухняно закинула важкеньку ношу на плечі (її спина ледь вигнулася під вагою багажу) і вийшла з дому після мене, зачинивши за собою двері. Ми йшли тротуаром уздовж мальовничої вулиці. Усі будинки були однаковими за плануванням, проте дрібні деталі в кольорі їхніх стін та оформленні дахів додавали певне різноманіття. Жителів було мало, й вони, здавалося, тинялися без діла на своїх подвір'ях і на узбіччі. Багатьох жінок супроводжували андроїди, які йшли поруч і слухняно всотували усі фрази своїх говірливих хазяйок. У них нема статі, проте з природних причин чоловіки частіше вибирали андроїдів у жіночій формі, а жінки — навпаки.

У шістнадцять років переважна більшість підлітків проходить бентежливу, проте приємну процедуру вибору свого андроїда. Це не обов'язково, проте я міг пригадати лише одного юнака, який свідомо відмовився від вибору, вважаючи за краще поки що пожити одинаком. Після такого незрозумілого і дивного демаршу всі приятелі дивилися на нього, як на бовдура.

Церемонія полягала в тому, що всі учні випускних класів моєї школи по черзі заходили в спеціальний ангар, у якому довгими рядами стояли готові до використання новенькі андроїди. Відмінники заходили першими, маючи пріоритетне право вибору. Коли підійшла моя черга, я з хвилюванням зайшов усередину, і мені відразу впала в око нерухома постать із довгим чорним волоссям. Вона стояла у третьому ряді таких самих, як вона, істот, лише недавно випущених із заводського конвеєра. Під час першого її налаштування вдома я, природно, хвилювався. Пройшовши формальні процедури завантаження та ініціалізації, моя нова дівчина-андроїд чекала на мене у спальні, куди кілька годин тому заніс її кур'єр.

— Як мене назвеш? — тихо спитала вона. Її зіниці розширилися, наче вона щосили намагалася всотати кожен звук, що злетить із моїх губ.

Чомусь я зашарівся. У цій сцені було щось неприродне й водночас інтимне. Так колись хвилювалися батьки, вигадуючи імена для своїх дітей. Але ім'я для неї вже викристалізувалось у моїй свідомості.

— Іска, — тихо промовив я.

— Іска, — відгукнулася дівчина-андроїд. — Мені личить це ім'я.

Так вона стала Іскою. І зараз поруч зі мною була та сама Іска, що й тоді; вона ніскільки не змінилася. Так, її механічні складові з часом зношувалися: минулого року їй замінили штучні сухожилля на лівій руці, а також зовнішню оптичну периферію. Річ у тім, що штучні лінзи в очах мають властивість тьмяніти, що погіршує зорові функції андроїдів. Тому замінювати ці лінзи рекомендують не рідше раз у два роки. Крім того, під час кожної синхронізації Іска отримувала оновлення, що покращували її когнітивні та соціальні функції, але, на щастя, залишали незмінним ядро її особистості.

Я пройшов перехрестя і стикнувся віч-на-віч із Мартою. Вона жила навпроти мого дому й зараз якраз поверталася з овочевої крамниці: їй подобалося самій ходити за покупками. Вона коротко привіталась, усміхнулася кутиками губ та швидко прослизнула повз мене. Я кивнув їй у відповідь. Ледь не забув незначущу деталь: вона була моєю біологічною матір'ю. Дозвольте пояснити брак глибоких емоцій з обох боків при нашій випадковій зустрічі: нинішнє суспільство значно змінилося з часів останньої світової війни. Тепер абсолютним

пріоритетом є розвиток і вдосконалення індивіда. Народження та догляд за дітьми цьому, звісно, добряче заважає. Воно викреслює у батьків зо три роки життя, під час яких замість творчості й саморозвитку вони мусять займатися рутинними речами. Крім того, часто-густо материнство є чималим ударом по здоров'ю матері: під час виношування в утробі й годування груддю мати віддає дитині найцінніші вітаміни та мікроелементи. Унаслідок цього жінки не хотіли мати більш як одну дитину: народжуваність різко зменшилася. Тоді, щоб запобігти депопуляції, під час загального референдуму ухвалили рішення заохочувати матерів вирощувати дітей від зиготи й аж до моменту народження в штучних утробах. Цей пристрій можна описати, як технологічну капсулу у формі яйця на коліщатках, в яку поміщають зиготу. Далі вона прикріплюється до стінки капсули і розвивається так само, як і дитина в материнській утробі. Переваг як для дитини, так і для матері повно: дитина отримує ідеально збалансований коктейль із поживних речовин, а також завжди захищена від можливих стресів, викликаних перепадами настрою майбутньої матері. Ну, а сама матір може і далі провадити повноцінне життя, не обмежуючи свою рухливість дедалі округлішим животиком. Та й пологи не потрібні: відчинив капсулу — і маєш готову дитину, тільки обтерти від ембріональних вод залишилося! Через кількадесять років після референдуму переважна більшість дітей з'являлися на світ саме з використанням штучних утроб. Початково батьки воліли тримати капсули вдома, проте після сумнозвісного сонячного шторму, що відбувся на початку минулого сторіччя, значна частина електромереж перестала функціонувати, що призвело, крім інших негативних наслідків, до масової загибелі ненароджених дітей. Після цього були побудовані велетенські ферми для людських ембріонів, які мали резервне живлення і були повністю захищені від природних катаклізмів та нещасних випадків.

Я народився в одній із таких ферм і прожив там до п'яти років. Так, процес було вже не зупинити: позбувшись тягара виношування дитини, багато матерів захотіли повністю позбутися рутини материнства та віддати своїх новонароджених дітей у люблячі руки нянь-андроїдів. Батьки інколи приходили — хто частіше, хто рідше, — але не залишалися надовго. Марта була з тих, хто приходив нечасто. Їй

було достатньо побачити мене, щасливого, у дитячій кімнаті, і її невиразне почуття провини щезало мінімум на тиждень. Коли вона забрала мене, п'ятирічного, додому, я перші два тижні гірко плакав, сумуючи за своєю турботливою механічною нянькою, яка залишилася в яслах.

— Справді ж, там тобі було краще, — часто повторювала вона відтоді, наче намагаючись переконати у цьому саму себе.

Після такої суспільної трансформації інститут шлюбу було вже не врятувати: чоловіки стали непотрібні. Тепер батьків вибирають за базою ДНК, і власники хороших генів можуть стати батьками чотирьох дітей. Звісно, автоматична система відстежує ступінь спорідненості й забороняє зачаття від близькоспоріднених партнерів. Після цього між чоловіками й жінками залишився тільки секс, та от лихо: андроїди кращі й у цьому. Навіщо терпіти дратівливі звички партнера, якщо можна жити зі слухняним андроїдом, який у всьому підлаштується під тебе? Крім того, людям подобається домінувати, бути головними. Тепер нас на Землі сто мільйонів, і ми маємо сто п'ятдесят мільйонів синтетичних рабів і рабинь.

Свого батька я не знав. Звичайно, його ім'я, прізвище й адреса мені відомі, але він майже ніколи не з'являвся у моєму житті. І сам, здавалося, теж не дуже переймався відсутністю спілкування зі мною. Йому пощастило бути власником хороших генів і батьком четвірки дітлахів, усі від різних матерів.

Ми прийшли до парку, і я налаштував запис на голографічному кристалі та свій 3D-стилус. Раптом захотів учергове намалювати портрет Іски. Вона дивилася на озерце посередині парку, а я споглядав її профіль. У її обличчі було щось невловне, азійське, що лякало і притягувало водночас. Можливо, широкі вилиці, а може, чорні глибокі очі, що інколи пронизували мене наскрізь... Дідько, я дедалі частіше думаю про неї, як про людину. Недарма народна мудрість каже: «Андроїд буде таким, яким ти його виховаєш». Якщо для мого приятеля Макса його Ада була лише секс-іграшкою, вона й не могла вирости з того прокрустового ложа³, в яке він її затиснув. Ада носила короткі сукні та знала всі пози Камасутри. У Макса були саме такі стосунки зі своїм андроїдом, які він хотів. Поступлива Ада ідеально заповнювала його его своєю покірністю.

Я ж спілкувався з Іскою, як із людиною. Спочатку мені були цікаві межі її інтелекту: я перевіряв її пам'ять та ерудованість. Мої експерименти швидко припинилися, щойно я зрозумів, що в цьому аспекті вона мене набагато переважає, розв'язуючи задачі на логіку швидше та успішніше за мене самого. Потім я вбив собі у голову, що вона насправді не усвідомлює того, про що говорить. Іншими словами, ану ж її мозок — це така собі бібліотека, в якій на кожне можливе запитання або репліку заготовлені відповідь або ж алгоритм, котрий таку відповідь генерує. Якщо це справді так, то навіть демонструючи ознаки розумної поведінки, вона могла не осмислювати того, що існує та діє. Ми порушували філософські й етичні питання, і я намагався відчутти у відповідях Іски віддзеркалення її особистості, а не просто перефразовані аргументи давніх філософів, запозичені з інтернету. Вона справляла на мене враження своїми неординарними аналогіями та цікавими висновками. Врешті-решт мені почало здаватися, що її умовиводи справді відображають переконання: у наших дискусіях щодо подальшого розвитку Альянсу та суспільства загалом Ісці, здавалося, більше імпонував Макіавеллі⁴, ніж Монтеск'є⁵. Я продовжую ці експерименти і дотепер, але й досі не переконаний на сто відсотків у тому, що в неї є свідомість.

За моїм наказом Іска непорушно застигла, дивлячись на озеро. Я швидкими та впевненими рухами окреслив у просторі загальні обриси її обличчя й почав промальовувати деталі. Мене цілком поглинула творчість, і я не помічав нічого навколо. Минуло зо дві години. Раптом Іска, не змінюючи пози, тихо мовила:

— Будь уважним, скоро захід сонця.

— Бачу, — відповів я нервово, зосередивши всю увагу на портреті, що висів у повітрі переді мною. — Ми встигнемо.

Центральний парк спорожнів, лише поодинокі андроїди рвучко йшли із запізнілих походів за покупками в будинки своїх хазяїв. На стільці поряд із непоказним домом, що притулювся обіч парку, сидів немолодий дядько, курих цигарку та дивився на призахідне сонце. Його звали Маркос, і на вигляд йому було років зо шістдесят. Його знали всі містяни: він єдиний в околиці жив без андроїда. Це не було заборонено, просто до біса незручно. Старий мусив самотійно ходити за покупками і щодня волочив за собою з крамниці старий візок із

продуктами. Скільки я його пам'ятаю, він жив одинаком. (Згідно з недавніми дослідженнями, самотність негативно впливає на розвиток особистості.) Крім того, він не брав активної участі в житті нашої спільноти і не працював. А отже, щомісяця отримував лише мінімально можливий безумовний дохід, якого ледве вистачало на харчові продукти. Втім, на відміну від інших містян, він і не мав багатьох статей витрат: технічне обслуговування андроїда — штука недешева, та й регулярні занурення у віртуальний світ з'їдали левову частину доходу.

— Поспішай, небораче, сонце прогавиш! — процідив старигань до мене, затискаючи цигарку в зубах. Утім, у його голосі я не почув злоби або агресії. Лише якусь невловну та поблажливу іронію.

Раптом я роззирнувся і помітив, наскільки вже насправді пізно. На обличчі Іски проявилася справжня тривога. Я не міг збагнути, чи вона тривожилася через мене, а чи ця реакція була зашитою в її поведінкових контурах: усі люди після заходу сонця мають залишатися вдома. Краєчок сонця ще висів над дальніми кронами дерев, але було вже надто пізно. Залишалося, може, хвилин десять до заходу сонця. Я похапцем зберіг у голографічному кристалі незакінчений портрет, заштовхав усе приладдя в рюкзак і швидко попрямував додому. Іска чимчикувала на кілька кроків позаду мене.

— Усі курчата мають бути в курнику! — сміючись, кричав мені вслід Маркос, продовжуючи сидіти на стільці коло свого будинку. Здавалося, наближення темряви нітрохи не турбувало його. Що тут смішного? Які, до дідька, курчата? Дивний старий!

Ми не встигли на двадцять хвилин. Жалюзі нашого будинку, як і всіх інших на нашій вулиці, були вже опущені. Навколо швидко темніло. Вуличних ліхтарів, очевидно, ніде не було, бо ж ніч — це час андроїдів, а їм вуличне освітлення ні до чого. Я ледь не навпомацки знайшов електронний замок на входних дверях, похапцем відчинив їх і ввалився разом з Іскою всередину. Двері гучно клацнули за спиною, і жалюзі відразу засяяли мальовничими пейзажами. Ми були нарешті вдома. За це запізнення заробив я штраф — тисячу кредитів, який автоматично зняли з мого балансу в момент, коли входні двері зачинилися за нами. П'ятдесят кредитів за кожну хвилину запізнення. Зопалу я бурхливо і голосно вилаявся:

— Чорти б його забрали: плакало наше сьогоднішнє занурення!

«І, можливо, навіть завтрашнє», — подумки я ще раз вилаявся. Ситуація була неприємною, у животі наче зав'язався тугий джгут. Я звик до щоденних занурень, без них кепсько спав і потім увесь наступний день був, наче ватний. Іска дивилася на мене зі співчуттям і жалем.

— Хочеш, я приготую тобі смачну каву? — запропонувала вона.

³ Прокрустове ложе — у давньогрецькій міфології — ліжко розбійника Прокруста, на яке той укладав своїх жертв. Тим, кому ліжко було задовге, Прокруст витягував ноги, кому закоротке — обрізав. У переносному вживанні вислів означає мірку, формальний шаблон, під який штучно підганяють реальне життя

⁴ Нікколо Макіавеллі — знаковий італійський мислитель та письменник епохи Відродження, один із найвідоміших державних діячів. Наріжна ідея Макіавеллі полягає у тому, щоб не відхилятися від добра, коли можливо, і стати на шлях зла, коли це необхідно для блага держави.

⁵ Шарль-Луї де Монтеск'є — французький правник, письменник і політичний мислитель. Ідеальною державою для Ш. Л. Монтеск'є була вільна держава, заснована на концепції поділу влади. Влада мала бути поділена на три гілки: законодавчу, виконавчу та судову.

4

Ніч

У курей є цікава особливість: вони погано бачать уночі. Їхні маленькі очі не пристосовані до сприйняття зорової інформації у сутінках, а в темряві — й поготів. Щойно густішає пільма, вони намагаються знайти в курнику найвищу жердку і вмощуються там тісно, крило до крила, тихо поквоктуючи. Вночі вони повністю беззахисні: їх можна брати голими руками та робити з ними будь-що. Птахів захищають лише міцні стінки курника. Біда, якщо лисиця підкопається під огорожу: на ранок од них залишиться тільки пир'я.

Мені не йшла з думок остання фраза Маркоса про курчат. Зараз, у спокійній домашній обстановці, я міг її по-різному крутити в голові, намагаючись віднайти у ній той сенс, який старий у неї закладав. Я, смакуючи, пив каву, що приготувала мені Іска, і не давав їй спокою запитаннями.

— Чому людям заборонено залишатися надворі після заходу сонця?

— Не заборонено, а просто недоцільно, — відповіла вона. — Андроїди, що прибирають і облаштовують навколишню територію, заважатимуть людям. Це може спричинити нещасні випадки. Крім того, це неабияка економія матеріалів та електроенергії: якщо у темний час доби зовні нема людей, вуличні ліхтарі не потрібні.

— Але якщо просто залишатися на ґанку? Не відходити далеко від дому? Що в цьому може бути лихого або небезпечного?

— Такі правила уведені для максимальної безпеки людей, — Іска майже дослівно повторила фразу з Кодексу.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

КУПИТИ